

NANA, ZOLA NÉLKÜL, 19-BEN

Szeged-Rókuson a kádári évtizedek idején sem mentek túl a kommunista relikviák, emlékművek, ilyen-olyan kultikus szent helyek, a Rákóczi téri – már majdnem belvárosi – megyei tanácsháza előtt álló Lenin-szobron kívül jóformán csak egyetlen nagyobbacska emléktábla díszelgett a sugárút és az Orgona utca sarkán. Éppen egyedisége miatt volt annyira feltűnő és oly könnyen megjegyezhető-émlékezetes. Az egykori „Dugó” – Dugonics – mozi, a későbbi művelődési ház falán volt olvasható: *Kukovecz Nana 1885–1919. E házban született Kukovecz Nana festőművész, aki 1919-ben a Tanácsköztársaság dicső eszméiért mártírhalált halt.* A név még akkor is feltűnt volna mindnyájunknak a srácokkal, ha nem tolakodóan nagy, arany betűkkel lett volna kiírva itt a főútvonalon, az egykori Budai nagyutcán, a villamossíntől alig két-három méterre. A keresztnév ebben a világban teljes képtelenség: ilyen nevet adni az Úr 1885-dik évében egy újszülött rókusi kislánynak... Noha nyilvánvaló a Zola-regénycím és hősnő ihlető hatása – Zola 1880-ban fejezi be a Nanát –, a Rókuson ha nem is túl gyakori, de egyáltalán nem példátlan Kukovecz vezetéknev feltételezhető társadalmi rangja nem nagyon engedte sejtetni, hogy a 19. század nyolcvanas éveinek közepén egy rókusi família éppenséggel divatos francia naturalistákat olvasott volna (bár ki tudja) – és egy prostituált regényhősnő hamar szinte fogalomává váló, idegen hangzású (és főleg: már akkor több mint egyértelmű foglalkozásbéli jelentéstartalmat hordozó) nevére kereszteli gyermekét...

Annyi mindenesetre tény, hogy Kukovecz Nanát jó rajzkészséggel megáldott, tehetséges kislányként már 1902-ben, 17 évesen a nagy hírű nagybányai festőiskolán találjuk, 1906-ban elnyeri Szeged város művészeti ösztöndíját és két évet Párizsban tanul, hazatérve jó hírű festőiskolát nyit, majd Olaszország és újra Franciaország következik. Itt éri a háború kitörése, a többi ellenségessé vált ország állampolgárához hasonlóan őt sem engedik haza, internálják és csak 1918 tavaszán térhet vissza Szegedre. Jön a francia megszállás és a több mint rövid életű kommün, s közben Szeged határában, a pesti út mentén, Szatymaznál (is) húzódik a demarkációs vonal (ami erre felé egyúttal a franciák által megszállt Szeged környéki terület határa is). Nana a franciák által alig néhány nap után, már március végén a városon kívülre ebrudalt kommunista direktóriummal (vagy őket követve) megy Szatymazra, miközben több forrás szerint – mivel a nyelvet

ismeri – „felvilágosító” (értsd: kommunista, Kun Béláék mellett agitáló) röplapokat készít a franciáknak. Ám augusztus 5-én, a kommün bukása után és a román megszállás kezdetén a környékbe érnek a már tavasz óta mozgolódó Rongyos Gárda csapatai, és elkezdik begyűjteni a vörösöket. Az úgynevezett Pártos-villában (később Kupvilla, majd öregek otthona) ütik fel szállásukat, és az egyik forrás szerint „itt jön a homály, ugyanis nem tudjuk, hogyan történt pontosan az eset”. Az egyik feltevés szerint Nanát menekülés közben véletlenül lőtték agyon a szőlőben, egy másik történet szerint „megölték”. Egy újabb változat szerint a Szeged-Budapest vasútvonal mentén a szőlőben elfogták, azzal vádolták, hogy jóban volt(!) a francia katonákkal, röplapjait is osztogatta közöttük és a kommunista május elsejei ünnepi pódium hátsó díszletfalát ő készítette, önkéntes felajánlkozással. Kihallgatásának megkezdésekor kiugrott az ablakon, üldözőbe vették, így lőtték le. Akad olyan, igencsak meggondolkodtató vélekedés is, hogy a magyar tiszték elfogás helyett – kellő híre folytán – némi kedvező időtöltés reményében meglátogatták a közeli Csermák-tanyán lakó „francia kisasszonyt”, ahogyan a környéken Nanát nevezték, ám véle valamiképpen vitába keveredtek – üzleti vagy létszám-problémák, ki tudja –, a „kisasszony” faképnél akarta hagyni a szomszédos Báló-vendéglőből kellő feltűzeltséggel érkező vitézeket, szóváltás, sértegetés, menekülési kísérlet, lövés dörren és... „a Tanácsköztársaság dicső eszméiért mártírhalált halt”. Ja, az egészen más!

Természetesen az igazság részletes, pontos kiderítése, az, hogy mi és hogyan is történt valójában: ma már lehetetlen.” Ám a lényeg gyaníthatóan Szakál néni értékelő kommentárjában rejtőzik, mert midőn valamiképpen megemléződött előtte ez a név és rákérdeztem, Szakál néni szokásos stíljében felforxyant: „az, Lacikám, egy hülye kommünista k... volt, magának köszönhetette sorsát”.

A 40x70 cm-es, mészakőből készült emléktábla a rendszerváltozás után, a derekasan kiemelkedő szegedi sztálinista-kommunista múlt szellemének megfelelően még majdnem fél évtizeden át, jó négy esztendeig maradt a helyén, csupán a városi közgyűlés 1993. november 2-ai határozata értelmében távolították el a Kossuth Lajos sugárút 57-es számú ház faláról.

Domonkos László: Rókusi alkony című, 2017-ben a Kairosz Kiadónál megjelent kötetéből